

# De filosoof

Periodieke uitgave van de Faculteitsvereniging Utrechtse Filosofiestudenten voor de  
Faculteit Wijsbegeerte Utrecht · Jaargang 9 · Nummer 44 · november 2009 ·  
Email: [de.filosoof@phil.uu.nl](mailto:de.filosoof@phil.uu.nl) · Website: [fuf.phil.uu.nl/de-filosoof](http://fuf.phil.uu.nl/de-filosoof)

## OOSTERSE FILOSOFIE



**Interview: Tom Xiaowei**

**Confucius en Confucianisme**

***Professor Bert van den Brink!***

## Inhoudsopgave

*Voorwoord* ▶ 3

*Opinie*

Ingezonden Post ▶ 4

*Stelling*

Het is beter een mijl te reizen dan om  
duizend boeken te lezen ▶ 4

*Artikel*

Confucius en het Confucianisme ▶ 6

*Artikel*

Oude denkers in hedendaags China ▶ 8

*FUF Activiteitenverslag*

Forum: Taoïstische filosofie ▶ 9

*Mijn Held*

Super-Mann ▶ 10

*Interview: Tom Xiaowei*

China and the Netherlands ▶ 12

*Bureau Buitenland*

Leuven ▶ 14

*Info*

Nieuws van de Medezeggenschap ▶ 15

*Artikel*

Prof B. ▶ 16

*Afstudeerrubriek*

Filosofische wiskunde ▶ 18

*FUF Activiteitenverslag*

Introductiekamp ▶ 19

*Info*

Prijs Jong Docententalent en Docenten-  
prijs ▶ 20

*Klassieker*

Seven Samurai ▶ 21

*Recensie*

Mens of monster? ▶ 22

*Column*

Beylisme ▶ 23

*Filosofische Kalender* ▶ 24

## FUF-Kalender

**16 november**

Zeno Lecture

"*The Structure of Safety*"

**16 november**

Associative neural networks for the humanities

**18 november**

Lezing: Geloven in Filosofie

**22 november**

Spinoza en de Liefde

**25 november**

Bowlen met de FUF!

**30 november**

Zeno Lecture

"*Shame and the Exposed Self. (Leiden)*"

---

# Voorwoord

DASCHA DÜRING

**D**an sta je ineens aan het hoofd van het departementsblad. Tsjonge. Zoals bij alle dingen waar ze als het ware van nature inrolt, komt er op een gegeven punt dat *what-have-I-got-myself-into-now*-gevoel. Dan realiseer je ineens, iets dat je eigenlijk reeds wist: dat eindverantwoordelijke zijn toch fundamenteel anders is dan medewerker, dat ‘redacteur’ en ‘hoofdredacteur’ niet slechts op formele wijze van elkaar verschillen, en heb je een hernieuwd respect voor je voorganger. Proficiat Fleur, je hebt op bewonderenswaardige wijze aan het roer gestaan van De Filosoof! Nu moet ik in jouw voetsporen treden... Maar dat doe ik lekker niet, ik heb dat namelijk altijd al een curieuze uitdrukking gevonden; op het moment dat je zegt dat je ‘in iemands voetsporen treedt’, zeg je dan niet impliciet dat je de functie die je gaat vervullen een soort statisch karakter toeschrijft? Wat ik wel heb gedaan, is stilstaan bij wat jij hebt gedaan voor het blad. In een notendop was mijn conclusie dat jij De Filosoof een stuk professioneler hebt gemaakt, inhoudelijk interessanter en formeel veel meer gestructureerd. Een prachtige basis om op voort te bouwen. En daar heeft het restant van de redactie hard over brainstormd: wat willen wij bouwen dit jaar? Het antwoord was eigenlijk snel gevonden; wij willen, naast natuurlijk een inhoudelijk interessant blad vormen, ook een spreekbuis zijn voor jullie, de lezers! De Filo-

soof is immers een departementsblad, *voor* docenten en studenten wijsbegeerte, *door* docenten en studenten wijsbegeerte. Laat ik er geen geheim van maken dat het voor de redactie de afgelopen jaren moeilijk is geweest jullie ertoe te zetten stukken in te sturen, al hebben we het op verschillende wijzen getracht (zelfs onder pseudoniem bizarre stukjes aan de ingezonden post toegevoegd, in de hoop dat iemand zou reageren...). Maar deze redactie is het zat: jullie zijn toch zo mondig, hmm? Jullie vinden toch allemaal dat je gelijk hebt? Laat het dan horen! Wij hebben zelfs een belangrijk denker aan onze kant staan, deze sprak zich in een artikel genaamd *Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?* uit tegen de onmondigheid. En als Immanuel Kant het zegt heb je een aardig autoriteitsargument voor je spreken... Dus schroom niet en spreek je uit! Of het nu gaat om een interessant artikel dat je hebt gelezen in de krant, hoe irritant de hoeveelheid email van het studiepunt of de FUF is, hoe grappig sommige gewoonten van een specifieke docent zijn, of zelfs hoe stom de thema’s van De Filosoof zijn, laat het weten! Als jij niet uitspreekt dat er een boom neervalt in het bos, wordt dit niet opgemerkt. De redactie wil graag haar eigen voetsporen trekken, en heeft jou daarbij nodig. Het is fijn als je durft te denken, maar nog beter als je durft te spreken.

---

## Colofon

Hoofdredactie:  
Dascha Düring

Eindredactie:  
Carien de Jong

Redactie:  
Martijn Engels

Vormgeving:  
Martijn Engels

De Filosoof nr. 44: oplage 500  
Deadline nr. 45: februari '10  
Kopij: de.filosoof@phil.uu.nl

De redactie behoudt zich het recht voor om artikelen te wijzigen of in te korten.

De Filosoof is een uitgave van de FUF & het Departement Wijsbegeerte UU, Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht

---

# Ingezonden Post

## RECTIFICATIE:

In 'de Filosoof' nr. 42 staat in het artikel 'P v ~P'; '~kaal(Marcus) v ~kaal(Albert)'.

Dit moet : 'kaal(Albert) v ~kaal(Albert)' zijn.

Dit is te wijten aan een vormgeeftechnische complicatie. Onze excuses hiervoor.

- de redactie



## Hier had jouw verhaal kunnen staan!

### Schroom niet en laat van je horen!

kopij (max 1400w) of ingezonden post (max 80w).

De deadline is 28 februari

Mail kopij of vragen naar: [de.filosoof@phil.uu.nl](mailto:de.filosoof@phil.uu.nl).

*Stelling*

---

## Het is beter een mijl te reizen dan om duizend boeken te lezen

*Floris de Vries (1ste-jaars)*

Het is voor mij moeilijk om te bepalen wat beter is voor iemand, volgens mij verschilt dit namelijk per situatie. Daarom lees ik deze stelling hier maar als: "Het is beter voor mij om één mijl te reizen dan duizend boeken te lezen".

Welke van de twee is beter voor mij? Als ik één mijl zou reizen kan ik rustig stellen dat ik daar vrij weinig mee opschiet. Er bestaat namelijk geen mogelijkheid dat ik nieuwe mensen leer kennen waarvan ik nog heel veel van kan leren (ik ken iedereen hier al). Daarnaast bevind ik me na één mijl reizen nog steeds in dit gehucht, Bunnik genaamd, waar niks te doen is. Als ik duizend boeken lees daarentegen, leer ik heel veel nieuwe dingen en schiet er dus wel degelijk iets mee op. En wat nou als er tussen die duizend boeken ook een paar boeken zijn die over reizen gaan? Je ontwikkelt je fanta-

sie ook heel goed als je veel leest en je kunt dan op den duur ook in je gedachten op reis, zonder dat je vooruit gaat. Hoewel ik met duizend boeken lezen misschien meer opschiet, zit ik met één groot probleem: door het tempo waarmee ik lees kan het wel tot 5 jaar duren om die duizend boeken te lezen. Dat is toch jammer en zeker onpraktisch. Het levert ook veel problemen op. Tussendoor zal ik namelijk echt wel een keertje naar de supermarkt moeten reizen om wat te eten te kopen of naar de kroeg willen *reizen* om een lekker biertje te drinken.

Is het beter voor mij om één mijl te reizen dan duizend boeken te lezen? Ik zou het echt niet weten. Ik weet alleen dat het in ieder geval wel wenselijker en handiger is om één mijl te reizen ondanks dat ik er minder mee opschiet.

*Benjamin van de Velde (2de-jaars)*

Achter deze stelling zit volgens mij impliciet de overtuiging dat praktische ervaring meer waard is dan theoretische kennis. Ik vind het moeilijk die stelling te weerleggen zodra het aankomt op specifieke handelingen, waarbij het erg afhankelijk is van de situatie of het beter is om ervaring of kennis te hebben. Het lijkt mij interessanter om de vraag te stellen of bepaalde literatuur een goed substituum is voor werkelijke levenservaring. Zou ik bijvoorbeeld meer kunnen leren van het lezen van 'de gebroeders Karamazov' over de psyche van de mens, dan een middag rondlopen tussen de mensen? Een interessante wedervraag zou zijn of Dostojevski zijn boeken had kunnen schrijven als hij geen levenservaring zou hebben gehad. Maar is ervaring zomaar meer waard dan kennis?

Zowel theoretische kennis als praktische ervaring hebben volgens mij een bepaalde intrinsieke waarde. Ontwikkeling van begrip van de menselijke psyche vereist volgens mij allebei. Op een soortgelijke wijze kunnen technisch ingewikkelde producten niet gemaakt worden zonder kennis van bepaalde zaken, maar zonder praktische toepassing weet niemand of het apparaat correct werkt. Het moet dan wel gezegd worden dat praktische ervaring de theoretische ervaring mogelijk maakt. Dus het is denk ik niet een zaak van wat er eerder was, theoretische ervaring is niet mogelijk zonder praktische ervaring en observatie. Maar alleen met praktische ervaring kan er geen technologie ontwikkeld worden, er moeten toch plannen worden gemaakt die kennis vereisen.

Wellicht is het waard om ons af te vragen of wel een gelijk onderscheid gemaakt kan worden tussen kennis en ervaring. Beide veronderstellen elkaar. Ontwikkeling van welk soort dan ook vraagt volgens mij om een wisselwerking van kennis en ervaring. Als we het op die manier bekijken is het onmogelijk om de vraag de beantwoorden. En volgens mij kunnen de twee niet zonder elkaar.

*Paul Ziche (docent wijsbegeerte)*

Niet mee eens. Ik heb definitief niet competent om iets zinnigs over Confuzius te zeggen, en bovendien: het gaat hier om een soort vragen waar ik het eigenlijk sowieso niet aandurf om tot een echt algemeen oordeel te komen. Maar ik heb, met een bewuste poging tot methodologisch zuiver redeneren, meteen het experiment gedaan en ben naar een conferentie gereisd zonder een enkel boek mee te nemen. Niet doen. Zonder de mogelijkheid om zich in de boekenwereld te kunnen vluchten, realiseer je pas in hoeveel plaatsen en situaties je op zo'n reis terecht komt die esthetisch gezien afstotend en inhoudelijk gezien leeg, in een woord: helemaal niet authentiek zijn. Dit soort locaties vind je op de luchthaven, in de lobby van een hotel, op de bus of 's nachts in de tv-programma's die overal ter wereld dezelfde

zijn. Een boek kan meer zijn dan een afleiding: in de interactie met boekenwereld vindt men ook een meetstaf voor authenticiteit. De wereld van de boeken is je eigen wereld: jij maakt deze jezelf, jij geeft structuur aan deze wereld. Er zijn no-go-areas en de lievelingsplekjes, een door nummers en lettertjes overzichtelijk in vakken onderdeelt wetenschapsstad met eromheen een woekerende landschap van kakelbonte recreatieparken, poolstrekken en je eigen achtertuin, en natuurlijk de grote witte plekken die men van de oude atlanten van Afrika kent. Waarschijnlijk is er in de boekenwereld meer onbekend terrein ontdekken dan in de zogenoemde reële wereld. Ik heb er dus nooit een spanning gezien tussen boeken en reizen: Zijn de beste ervaringen die je op een reis kunt hebben niet juist diegenen waar je een boek van kunt maken? Het maakt hier niets uit of dat een bundel poëzie, een roman, een platenboek of een filosofiehistorisch werk wordt, en ook niet of je daadwerkelijk in staat bent om zo'n boek te kunnen produceren.



# Confucius en het Confucianisme

KAREL L. VAN DER LEEUW

Wanneer we de vraag stellen naar het confucianisme dienen we ons te realiseren dat het hier geen gedachtegoed betreft dat zonder meer als 'filosofie' bestempeld kan worden, sterker nog: het klassieke Chinees had hier niet eens een woord voor (het moderne woord voor filosofie is een leenwoord uit het Japans, dat op zich weer een door de Kyoto-school uitgevonden vertaling is van 'philosophia'). In het feodale China van voor de keizertijd waarin de Chinese filosofie is ontstaan zag het denken het als eerste taak een recept (*dao* of 'weg') te vinden om een einde te maken aan de chaos der tijden, onder meer de voortdurende oorlogen tussen staten. Het gevolg hiervan is dat het Chinese denken in de eerste plaats gericht is op mens, staat en maatschappij, dus ethiek en politiek-sociale filosofie. Wat wij 'theoretische filosofie' noemen, logica, taal filosofie, epistemologie en metafysica, speelt een ondergeschikte en soms helemaal geen rol.

## Confucius

Aan de wieg van het Chinese denken stond Confucius (551-479 v. Chr.). Confucius zag zichzelf niet als een filosoof, zelfs niet als een vernieuwer, maar als iemand die de traditionele cultuur wilde doorgeven en behouden om aldus tot herstel van eenheid en orde te komen. Confucius is dus niet zozeer een filosoof, maar behoort tot de geschiedenis van de Chinese filosofie omdat het latere denken zich voortdurend op hem beroept of zich tegen hem afzet.

De invloed van Confucius is tweeledig van aard. Ten eerste is centraal in het denken van Confucius de opvatting dat er een evenwicht moet bestaan tussen het innerlijk (*ren* of 'menselijkheid') en het uiterlijk gedrag (*li* of 'ceremonieel gedrag', 'hoffelijke omgangsvormen'). De consequentie hiervan is dat het ieders taak is zichzelf te vervolmaken, een 'edele' of uiteindelijk een 'wijze' te worden (al wordt dit laatste ideaal vrijwel nooit bereikt). Deze nadruk op zelfcultivering is een blijvend kenmerk van het confucianisme geworden.

Het tweede is dat Confucius een schare leerlingen om zich heen verzamelde en vermoedelijk de eerste was die onderwijs gaf aan wie onderwijs wilde krijgen. Dat onderwijs betrof studie van de klassieke boeken, waar van werd verwacht dat ze de leerling op weg zou helpen zichzelf te vormen. De verwachtingen betroffen dus voornamelijk de morele vervolmaking die iemand in staat zou stellen staat en maatschappij

te dienen. Met Confucius begint een traditie waarbij van de hoger geplaatste in de maatschappij in de eerste plaats een betere morele houding wordt verwacht, niet zozeer meer gespecialiseerde kennis.

## Het antieke confucianisme

Het confucianisme van de oudheid heeft vooral gestalte gekregen door twee denkers waarvan de geschriften op naam bewaard zijn gebleven, Mencius of Mengzi (ca. 371-289 v. Chr.) en Xunzi (ca. 298-238 v. Chr.). In een aantal opzichten zijn deze twee elkaars tegenpolen.

Mencius is het meest bekend om zijn leer van de oorspronkelijke goedheid van de menselijke natuur en zijn systematische deugdenleer. De vier kerndeugden, menselijkheid, plichtsbetrachting, ceremonieel gedrag en inzicht, vinden alle hun oorsprong in de vier 'kiemmen' die de mens van begin af aan in zich draagt, en die tot volwaardige deugden uitgroeien mits ze goed worden verzorgd, zoals een zaadje uitgroeit tot plant mits het water en voedsel krijgt. Wanneer we immers een klein kind zien dat op het punt staat in een put te vallen, dan zullen we het tegenhouden, en we doen dat niet uit eigenbelang, maar omdat we het leed van anderen niet kunnen verdragen. Dit gevoel van 'niet kunnen verdragen' dienen we slechts uit te breiden tot anderen en uiteindelijk de gehele mensheid om de deugd van menselijkheid te realiseren.

In tegenstelling tot Mencius is Xunzi—wel de Aristoteles van China genoemd—van mening dat de mens van nature slecht en egoïstisch is en alleen van buitenaf, door leraar en voorbeeld, tot waarlijk menszijn gevormd kan worden, zoals krom hout ook alleen onder inwerking van stoom en klemraam rechtgebogen kan worden. Die uiterlijke inwerking betreft het handelen volgens de *li*, het ceremonieel gedrag, of, kortweg, beschaafd gedrag. Uiteindelijk is het de bedoeling dat het beschaafde gedrag geen uiterlijke vorm blijft, maar wordt verinnerlijkt om een tweede natuur te vormen die op de duur belangrijker wordt dan de eerste natuur.

Uiteindelijk gaat het ook Xunzi om een harmonie tussen innerlijk en uiterlijk, ook al komt de beschavende invloed van buitenaf. Voor het innerlijk speelt de muziek een kardinale rol. Muziek is immers de esthetische uiting van gevoelens en geeft mensen de kans hun gevoelens op beschaafde manier te uiten, maar tegelijkertijd roept muziek ook gevoelens op. Zoals de ceremoniën de regulator van het uiterlijk

gedrag zijn, zo is de muziek de regulator van het gevoelsleven. Gevoelens moeten immers geuit kunnen worden, maar tegelijkertijd moet de mateloze uiting ervan het sociale leven niet onmogelijk maken. Als we de vraag stellen waar de wijze koningen hun wijsheid vandaan haalden, met andere woorden: hoe men weet of men op de juiste weg is, krijgen we van Xunzi een verbijsterend antwoord: dat weet men door eenheid, stilte en leegte. Dit antwoord klinkt bijna mystiek. In elk geval kunnen we eruit opmaken dat het hart, de zetel van denken en gevoel, niet alleen het doorgeefluik is van gevoelens die in handelingen worden omgezet, maar het vermogen heeft afstand te nemen van de eigen gevoelens.

### Het confucianisme van de keizertijd

Met de stichting van het Keizerrijk in 221 v.C. verandert de taak van het denken: zij dient zorg te dragen voor het BEHOUD, in tegenstelling tot het HERSTEL van eenheid. De eerste tachtig jaar van het rijk is het confucianisme nog niet geïnstitutionaliseerd, maar in 140 v.C. wordt de studie van de klassieken verplicht verklaard voor het halen van het ambtenarenexamen, en werd het confucianisme een staatsideologie. De ambtenarenexamens werden overigens pas in 1905 afgeschaft.

Dat confucianisme onderging wezenlijke veranderingen. Terwijl het antieke confucianisme zich weinig interesseerde voor het bovennatuurlijke of de kosmische orde, verwerkt de belangrijkste confucianist van de eerste eeuw van het keizerrijk, Dong Zhongshu (179-104 v. Chr.) allerlei elementen uit het in de eeuw ervoor ontstane kosmologisch denken in zijn filosofie. Hemel, aarde en de menselijke samenleving worden gezien als de drie niveau's van de werkelijkheid, die voortdurend op elkaar betrokken zijn door middel van correlaties. Verstoringen in het ene niveau leiden daarom tot verstoringen in het andere niveau en de Hemel bewaakt de menselijke orde door middel van waarschuwingen en straffen. De mogelijkheden tot manipulatie die deze opvatting bood aan degenen die de tekenen van de Hemel konden lezen, leidden overigens in de eerste eeuw na Chr. tot een rationalistisch-naturalistische reactie waarop ik hier niet zal ingaan.

### Het neoconfucianisme

Na de val van het eerste keizerrijk in 220 na Chr. breekt er een lange periode aan waarin het confucianisme weliswaar voortbestaat als staatsideologie, maar het intellectuele klimaat wordt beheerst door taoïsme en boeddhisme. Pas in de elfde eeuw herleeft het filosofisch confucianisme, maar het is vooral door het toedoen van één denker, Zhu Xi (1130-1200)—de Thomas van Aquino van China—dat het confucianisme een nieuwe vitaliteit vertoont. In het Westen staat deze fase bekend als neoconfucianisme.

Zhu Xi en zijn voorgangers zetten zich scherp af tegen het boeddhisme, maar zijn er tegelijkertijd sterk door beïnvloed. Dat blijkt het meest uit de ontwikkeling van een complexe kosmologie of metafysica die moest kunnen concurreren met die van het boeddhisme. Zhu Xi stelde echter ook een nieuwe canon op voor het confucianisme: kern van de leer zijn voortaan vier geschriften, de *Gesprekken of Lunyu* van Confucius, de *Mencius*, en twee kleinere confucianistische geschriften uit de oudheid, die samen met de commentaren van Zhu Xi de norm zijn gebleven voor de examens tot het einde van het keizerrijk.

Zhu Xi verwachtte morele zelfvervolmaking vooral van een langdurig proces van studie van de klassieken. Al in zijn eigen tijd kwam daar een reactie op, maar de belangrijkste filosoof die een tegenwicht vormde tegen de opvattingen van Zhu Xi was Wang Yangming (1472-1529). Van alle neoconfucianisten is Wang Yangming het meest beïnvloed door het boeddhisme, met name het zenboeddhisme. Zelfvervolmaking moet niet gezocht worden in de boeken, maar in het eigen hart. Wang Yangming is dus bij uitstek een filosoof van de verinnerlijking; zelfs meditatie speelde in zijn opvattingen over zelfcultivering een rol.

De zeventiende en achttiende eeuw laten hierop weer een reactie zien. De weinige belangrijke filosofen uit die periode willen terug naar een nauwkeurige interpretatie van de klassieken en hun filosofie toont pragmatische trekken die soms zelfs aan het Amerikaanse pragmatisme doen denken.

### Confucianisme in het Westen

Het confucianisme trok reeds grote belangstelling vanaf de zeventiende eeuw bij de jezuïeten en bij filosofen als Leibniz en Christian Wolff, die er een soort natuurlijke godsleer in zagen. In het voetspoor van de romantiek trokken echter de esoterische stromingen, zoals het taoïsme en zenboeddhisme, meer aandacht. De laatste tientallen jaren is er echter een herleving van de belangstelling voor het confucianisme. In de VS is er zelfs een groep, de zogenaamde 'Bostonconfucianisten', die zich intensief bezighouden met de dialoog tussen christendom en confucianisme.

Mocht je geïnteresseerd zijn geraakt en meer over het Confucianisme willen weten, zijn onderstaande werken aan te bevelen als inleiding.

Leeuw, Karel L. van der. *Confucianisme. Een inleiding in de leer van Confucius*. Amsterdam, Ambo, 2006.

Mansvelt Beck, B.J. *Confucianisme*. Kampen, Uitgeverij Kok, 2005.

# Oude denkers in hedendaags China

JAN ANNE VAN DER VEER

'Chinees, ja, dat is wel het land van de toekomst' krijg ik vaak te horen van onbekenden als ik ze vertel dat ik sinologie studeer. Wat men vaak vergeet is dat China ook een land is met een zeer rijke geschiedenis, waar Chinezen zelf ook zeer trots op zijn. Ondanks het geweld van de culturele revolutie, en het feit dat Chinezen zelf nu ook erg op de toekomst, en economische groei gericht zijn, is er geen Chinees die nog nooit gehoord heeft van Confucius<sup>1</sup>, Laozi<sup>2</sup> of Mozi<sup>3</sup> (sterker nog, de meeste zullen uit het hoofd gezegdes van deze meesters kunnen opzeggen).

De teksten van het confucianisme en het daoïsme zijn door de jaren heen belangrijk gebleven. Dit komt onder andere doordat men in latere tijden niet snel zelf een tekst

schreef voorzien van eigen naam en standpunt. Het was gewoonlijk om een commentaar te schrijven op deze teksten, die beide vrij breed geïnterpreteerd kunnen worden, waarbij de schrijver de oude meesters zijn eigen standpunt in de mond legde, om op deze manier kritiek te uiten of een mening te geven. Daarnaast waren de belangrijkste confucianistische teksten onderdeel van het staatsexamen, kandidaten voor een officiële ambtenaren functie moesten deze teksten uit het hoofd leren en kunnen opschrijven.

Het is moeilijk om daoïsme en in mindere mate confucianisme puur een filosofie te noemen. Daoïsme is een lastig te definiëren term, die uiteenlopend voor filosofie, religie en volksgeloof gebruikt wordt.<sup>4</sup> Het religieuze aspect is nog steeds makkelijk te vinden in China; in de tallo-

ze daoïstische kloosters en tempels verspreid door het hele land. Fragmenten uit de daodejing (道德经) worden hier gereciteerd en staan in kalligrafie op de muren, en er wordt wierook gebrand voor beelden van Laozi. Ook confucianistische tempels zijn wijdverbreid. Het is nog steeds heel normaal wierook te branden bij een standbeeld van Confucius, meestal voor een belangrijke toets/ tentamen, aangezien studie zo'n belangrijke rol speelt in het confucianisme.

De Chinese taal zoals die meer dan 2000 jaar geleden geschreven werd, gebruikt nog steeds dezelfde karakters als nu. Natuurlijk zijn er nieuwe karakters bijgekomen, zijn er karakters in onbruik geraakt, en zijn er grammaticale constructies

veranderd. Daarnaast zijn de karakters die gebruikt worden op het vasteland van China (heel China zonder Hong Kong, Macau en Taiwan) in de jaren 50 van de vorige eeuw versimpeld. Echter, het blijft mogelijk voor hedendaagse Chinezen om een klassieke tekst in zijn originele vorm te lezen, en dit wordt nog steeds grootschalig gedaan.

Ook in het onderwijssysteem is het klassieke Chinees nog steeds vertegenwoordigd. Op alle niveaus; van basisschool tot universiteit krijgen Chinese studenten les in het klassieke Chinees. Dit houdt niet alleen in dat ze poëzie uit de Tang dynastie uit hun hoofd moeten leren (500 beroemde gedichten geheel uit het hoofd!), maar ook dat ze teksten in klassiek Chinees moeten lezen, begrijpen en vertalen. Een nieuw, interessant fenomeen is het ontstaan van (basis)scholen die, in onvrede met het huidige onderwijssysteem, weer teruggrijpen op de oude confucianistische stijl van lesgeven.<sup>5</sup> Een ding is zeker; de invloed van de oude Chinese denkers op de huidige Chinese samenleving zal in ieder geval niet snel afnemen.<sup>6</sup>

*Jan Anne van der Veer studeert Chinese Taal- en Cultuur studies in Leiden en is dit jaar met zijn master begonnen.*

1 Westerse naam voor 孔子(kongzi/ 'meester Kong'), getranscribeerd naar het Latijn vanaf het veel minder vaak gebruikte 孔夫子(kongfuzi/ 'grote meester Kong'). Bekend van zijn uitspraken, die opgetekend werden door zijn leerlingen en verzameld werden in de 'Analecten' (论语/ lunyu),

2 老子(laozi) letterlijk 'oude man', 'oude meester'. Of Laozi ooit bestaan heeft is onduidelijk, over het algemeen wordt geaccepteerd dat de daodejing (道德经) door meerdere mensen geschreven is, en later dan door daoïsten word beweerde.

3 墨子(mozi) 墨(mo) betekent in het Chinees inkt, of zwart. Zeer waarschijnlijk verwijst het niet naar een echte naam, sommige denken dat deze filosoof een voormalig gevangene was (gevangenen werden getattooërd in het gezicht in het oude China). Vooral bekend van zijn theorie over universele liefde (兼爱/ jianai)

4 Voor meer over de term Daoïsme zie: Sivin, N. *On the word "Taoist" as a source of perplexity*. In *History of Religions* 17:3/4 p.303-323 University of Chicago Press, Chicago (1978)

5 Voor een fascinerend filmpje over deze Confucius basisscholen zie: [http://www.youtube.com/watch?v=\\_coWZIn2Kel](http://www.youtube.com/watch?v=_coWZIn2Kel)

6 Voor geïnteresseerden in Chinese filosofie en Chinese filosofische teksten raad ik het boek van Wm Theodore de Bary et al. aan: *Sources of Chinese Tradition* vol. 1 second edition, Columbia University Press, New York (1999)



# Forum: Taoïstische filosofie

KAMIEL FEIERTAG

Sommige dinsdagen zijn anders dan anderen. Ik weet niet hoe het komt maar af en toe heb ik een speciale dinsdag. Eentje die je anders over dingen laat denken of dat je een knooppunt passeert in je leven en alles er vanaf dat punt anders uit ziet. Het zal wel aan mijzelf liggen dat ik dat op één of andere manier verbind met dinsdagen maar dat maakt mijn perceptie van bijzondere dinsdagen er nog niet minder op.

Laatst had er weer één. Ik verwachtte een vrij saai forum en ik was het er bij voorbaat al niet mee eens. In mijn onwetendheid haalde ik boeddhistische en taoïstische filosofie door elkaar.

Het boeddhistische nirwana, de volledige bevrijding van de dood, lijden, verlangen, het zelf en alle tegenstellingen, was een onzinnige illusie, naar mijn mening, omdat er geen bewustzijn van percepties mogelijk zou zijn zonder de mogelijkheid om daar concepten op toe te kunnen passen. Dus hoe zou je je gelukkig kunnen voelen als je alle verschillen niet meer kunt waarnemen? Is er geen zelfbewustzijn nodig om geluk te kunnen ervaren? Ik realiseerde me later hoe erg ik eigenlijk gevangen ben door het westerse denken in tegenstellingen tussen het subject en object. Een verhouding tussen een 'ik' en de wereld.

Het was op deze dinsdag dat er in een klein, saai, met tl verlicht kamertje, dat je terug deed denken aan je middelbare school periode en eindeloze wiskunde lessen, er ergens in de afgelegen krochten van de universiteit een aanzienlijke hoeveelheid denkers zich bijeen had verzameld om zich te verdiepen in taoïstische filosofie. De gastspreker, een vriendelijke man die later ook gewoon nog lekker een drankje met ons kwam drinken in de Mick 'o Connells, liep nog wat zenuwachtig rond voordat hij aan zijn verhaal begon. Er werd anderhalf uur aandachtig naar hem geluisterd. Heavy stuff dacht ik aan het einde. Het drong allemaal nog niet helemaal tot me door. De humor van de analogieën was me in ieder geval niet ontgaan. We hadden het over kikkers in putten, rivieren, stenen bomen. Is dit nog serieuze filosofie? Het antwoord is ja.

Taoïstische filosofie draait allemaal om het concept van 'Tao', wat zoveel betekent als 'weg'. Het is

zelfevident voor het mens- zijn en kan door iedereen ervaren worden als je er voor open staat. Nogal vaag vind ik zelf. Zo is bijvoorbeeld de kernparadox van taoïstische filosofie dat het begrip van tao onbenoembaar is, maar je er niet aan ontkomt het te benoemen.

Toen ik later dit concept nog even voor mezelf wilde verhelderen, vertelde Wikipedia me dat "Tao als filosofisch begrip de alomvattende, uit zichzelf bestaande, oneindige, tijdloze kosmische eenheid is. De bron van alles én de bestemming van alles zonder begin en zonder einde. Het wordt gebruikt om de fundamentele of de werkelijke natuur van de wereld te benadrukken. Tao vormt in tegenstelling tot de westerse ontologie een actieve en holistische weergave van de wereld"



Ik denk dat de ware kern van taoïstische filosofie bestaat in het omarmen van een soort nederigheid van het menselijke bestaan. Je zult de beperktheid van de menselijke kenvermogens moeten accepteren, *hell*, alle menselijke vermogens voordat je onbevooroordeeld de wereld tegemoet kunt treden. Een waardevolle les die iedere filosoof denk ik wel kan beamen.

Alles wordt in een holistisch perspectief geplaatst en daarmee wordt instrumenteel denken meteen afgedaan als kortzichtig. Alles wat werkelijk van waarde is, is voor een taoïstische filosoof niet in termen van nut uit te drukken, dat zou betekenen dat hij zich zou onderwerpen aan een eenzijdig perspectief.

Geluk is geen doel in de taoïstische filosofie, het valt niet eens op die manier te zeggen in het Chinees. Geluk pik je gaandeweg op, het spontane spel wat we leven noemen heeft een doel in zichzelf. Het is autotheïsch.

Het bleef een moeilijk idee voor me, ik denk voor veel mensen, om een filosofie die gebaseerd is op een paradox te omarmen. Ik wil graag analyseren, ordenen, de waarheid achterhalen. Misschien zelfs wel zo veel dat ik vergeet gewoon te zijn en even om me heen te kijken en de wereld onbevangen te benaderen.

Zhuangzi zei ooit: "Ik bevind me tussen hemel en aarde als een steentje of een boompje op een grote berg, zodat ik mezelf als slechts onbeduidend beschouw. Wat zou ik me dan nog kunnen verbeelden?"

---

# Super-Mann

JOEL ANDERSON

Why is it so embarrassing to talk about our heroes? Because we expose simultaneously our dreams and our failings. And I'm not sure which of the two is the greater source of embarrassment. Since heroes are those who surpass us in some way, what they are good at is what we're not good at. Otherwise, they'd be, well, people we like or something. By definition, heroes surpass us in their accomplishments. So a hero is what we are not, their power to inspire is necessarily connected with an awareness of our own limits. But the really scary part about letting the world know who our heroes are is that we reveal perhaps the most vulnerable part of ourselves, the part we can least endure having ridiculed: our ideals, our aspirations, our dreams.

Being someone with high ideals and a keen sense of my shortcomings, I have lots of heroes. The one I've picked for this occasion – to avoid the obvious cast of philosophers – is the productivity un-guru Merlin Mann. He's an American who studied philosophy at a liberal arts college in Central Florida, bounced around between various jobs, from telemarketing to an indie rock band, and emerged a few years ago as a particularly compelling source of quirky wisdom

about productivity and creativity, that is, about how to deal with the organizational vacuum that confronts anyone trying to get creative work done amid a whirlwind of emails, phone calls, meetings, text messages, and a spate of technologically turbocharged distractions. He has such a sane, funny, and refreshing angle on a lot of these issues, that his website [43folders.com](http://43folders.com) became the darling of the internet freelancer community, especially for followers of [lifehacker.com](http://lifehacker.com) and the "Getting Things Done" approach to time management.

I stumbled on him when I was doing research for an article with Joseph Heath (at the University of Toronto) on procrastination (available on my web page and coming out – on schedule! – in a book on procrastination from Oxford University Press in 2010). But he sort of got under my skin. Now, well, he's a hero.

Merlin Mann is all about passion for what you do, for finishing the stuff you gotta do, so that you can get to the stuff that makes you feel most fully alive, whether that is making a cool web page or building a sandcastle with your kids or figuring out what Hegel meant in that one passage or writing the definitive



work on autonomy. It's about plowing efficiently through tasks to be able to create. Part of the inspiration lies simply in his good-humored, self-deprecating passion for living life to the fullest. And having lots of fun along the way.

What made him well known, though, are his tricks and tips and motivational rants, designed to help people get there. His blog on "Inbox Zero" and the video of his lecture on the topic at Google are chock-full of clever, no-nonsense advice about how to keep email under control. Or his computer nag screen -- <http://www.merlin-mann.com/rightnow/> -- which shows the current time next to a brain in a vat and asks, "Is this really what you want to be doing now?" Or his low-tech "hipster PDA" for keeping track of ideas and projects. Some of the stuff is silly, but a lot of it makes good sense. I'd encourage readers to have a look.

As I said, he's a hero. I'm not actually able to realize half the advice he gives. For all I know, nor is he.

And this is where things get interesting. In fact, I think what makes Mann's perspective on all this especially compelling -- aside from the frenetic pace at which he peppers his advice with funny, quirky, ultra-clever formulations -- is his self-awareness, a critical reflexivity that approaches a kind of negative dialectics. For Theodor Adorno, this is a matter of developing a way of thinking critically that resists being co-opted by the dominating logic of instrumental rationality. Productivity gurus face a similar quandary. For at a certain point, Mann became exasperated about how many people were spending endless amounts of time try-

ing to get their color-coded email-tagging system *just right*, or trying to get the task-management software on their iPhone to sync automatically with their gmail account -- instead of actually doing the creative stuff that the efficiency was supposed to be in the service of. Weber's iron cage lies open and waiting.... So, at a certain point, Mann found himself telling people scale back on the productivity fetishes and "just make stuff".



Of course, like the crowd in Monty Python's *Life of Brian* that shouts in unison, "Yes, Brian, we are all individuals!" people keep coming to Merlin Mann for more advice about how to be more productive. So his latest move -- call it negative dialectics or call it judo -- is to shift the focus to a *practical* understanding of creativity. Partly, this is a matter of figuring out what particularly strong patterns there are in ways of keeping the ideas coming, ways of conceiving of new possibilities, and then bringing them to life.

The other part, however, is to lower the inhibitions to being creative, and this is where Mann's insight lies in the performative: in throwing ideas out, avoiding the cramped vigil in which we wait for the brilliant inspiration to come. He just rolls up his sleeves, makes stuff -- podcasts, website, radio shows, lectures, photos, whatever -- and then puts it out there. Plenty of it is pretty crappy. But that's fine. Indeed, it's sort of the point. And, for me, it's definitely a big part of the inspiration. (At this point, fade to Laurie Anderson's song, "Superman".)

# China and the Netherlands

DASCHA DÜRING & MARTIJN ENGELS

*Tom Xiaowei has recently become PHD-student at the Institute for Ethics. He grew up in China, studied in Beijing, where he received a bachelor's degree in Management, Science and Technology and a master's degree in Philosophy of Science and Technology. The Chinese government supports him in his study here in Utrecht, in order to learn western philosophy with an emphasis on bioethics, a discipline that does not as such exist in China. The Chinese government employs him as a researcher with the objective of solving problems in the Chinese trade business, such as the maltreatment of animals and careless handling of toxics, that give rise to international conflict. We interviewed Tom about Chinese philosophy, the differences with respect to western thought and his personal experiences.*

**To simply begin at the beginning, could you tell us something about Chinese philosophy, its history and content?**

Chinese philosophy differs greatly from western philosophy. Firstly, from the western perspective Chinese philosophy is not philosophy, it is more of a story. For western philosophy it is crucial to speak of language and concepts, as well as rationality. In Chinese thought this is certainly not the case; it is focused solely on ethics and politics. There are two characteristics that are crucial for an understanding of Chinese moral philosophy; firstly, it is purely a form of virtue ethics, and secondly, the community plays a fundamental role in its orientation. These points taken together make the moral obligation one in the sense of a duty towards the community. Duties start in the context of the family: you are obliged to respect your father and obey him. The same goes for your boss, the king. If you act out of respect for your superiors, it is impossible to do an immoral thing.

**So then, in Chinese moral thinking there is no such thing as absolutes in morality, no context-independent normativity? No notion of what is a good thing to do, not concerning what you are told?**

Indeed, this is not the case in Chinese philosophy. I believe this is so because we do not have a notion of metaphysics as related to ethics: we do not have the idea of something that is absolutely right to do, only comparatively right or wrong, because we set the hu-

man beings as their own standards. You have to respect your king, because you have to. We do not know why it is right. This, combined with the emphasis on community, makes that a notion such as human rights is problematic in Chinese thought. There simply is no room for it: the idea of attributing fundamental rights to persons presupposes an absolute, as well as a focus on the individual that does not fit Chinese philosophy.

**This line of thought reminds very much of Confucius. Are his teachings still the main influence on modern Chinese philosophy, or has modern thought been shaped significantly by other ideas as well?**

In history Confucius certainly is the most influential figure. Nowadays however, Daoism, Dao, is playing an important role. Daoism says nothing about the family. Daoism says that as a king, you cannot interfere

too much with the lives of your subjects.

It can be explained by a metaphor: ruling a big country is like pre-

paring a small fish, it is easy. But if you turn the fish over and over and over, you will mess up everything. It is the same for ruling a country.

**Could you tell more about Dao, what is the central idea?**

Laos, he did not really risk to explain what Dao is. He said: 'If you can explain Dao, there is no Dao anymore. So you cannot'. This is the first sentence of his book. And then he said: 'Dao is the beginning of everything: Dao creates one, and then one creates two, and then three creates everything'. So the main point of his theory is how to rule over a country, it is a book written for the king. Laos hates morality, and Laos hates Confucius. He says that if you improve the intelligence of the people by teaching, only then they become aware of morality, and therewith, of immorality. For example, there is a little mountain village, where people do not know how to lie. Now if you explain morality to them, you have to explain what lying is in order to say that it is not morally right. And then you have created a possibility for immoral behaviour. A king should not teach people to think in concepts. By gaining intelligence they will lose their innocence and become capable of doing evil, and this is why Laos ha-

tes ideas like Confucius' so: his teachings make people aware of morality, and capable of doing harm. Laos wants people to live a simple and natural life.

**So, in Daoism there exists a large gap between the ruler and his people. Is that still so in modern-day China?**

Yes, but it is not because of Dao. Dao is for a small community, where people live simply lives; they do not waste their time on politics or morality. The ruler does that, but he does not mingle as much with the life of the individual, he does not impose a moral idea on them. In time Laos was before Confucius, and the teachings of Dao are part of Chinese history because Chinese religion has its origins in Daoism. However, Confucius completely dominated Chinese philosophy and therefore people have not been able to implement Daoism in their perspectives. They do not really know of the theory. The reason there is a big gap between citizens and the rulers is because of Confucianism; Confucius explicitly says that a king should not convene with his people, since they are badly educated and should just do their job. But he is obliged, because he received his power through the heavens, to love them and take care of them; this includes imposing a 'moral code' on behaviour. But still, the uneducated people should not concern themselves with ethics or politics, so the gap remains.

**This is very different from many western societies, democracies where it is essential that citizens participate in the rule of the country. Do you think China will change much due to globalization?**

Chinese philosophy is very deeply rooted in culture: every person still wants to be big, be a king, and therefore they will respect him and keep the system working the way it does. Even students; they study all the great kings in history, and want to be a ruler, they want to have the status and respect of a king. Chinese

philosophy is softer, more tender, and focuses more on human beings and the relation between persons than western philosophy. We should not try and add for instance metaphysics to Chinese philosophy, we should just try to refine her.

**Could you say that western thought could learn exactly that, from eastern philosophy? To place more emphasis on human beings and their relations?**

Yes, I think so. Families are central in Confucian thought, in the broad sense of the word: families regularly consist of 100 or 200 members. Mine too, I still live with my mother and father in China. For you here that would be... Pathetic. But in China it is very normal for families to live together, and I like it: I like seeing my mother and father every day, because I love them. And you would be despised if you put your parents in government housing when they are old; it is not acceptable because family is so important. It has many benefits: if you lose your job, your family will take care of you, they will give you shelter and pay for your education. I think Confucius' idea can apply to the new world, the globalizing world, and I do not believe that western philosophy can. But probably in ten or twenty years I cannot tell you what is western and what eastern philosophy, there will just be one: that it is just our job to make the world better, no matter where you come from.

**Could you name something that you could learn from western philosophy?**

A lot! I think the most important part is that you have to respect the individual, respect human rights. It might be difficult to find the balance with not placing the emphasis solely on the individual person, but on the family and in general human relations, on the one hand, and still leave room for individual rights. But I will be able to tell you more when I finish my studies...



# Leuven

LIESBETH SCHOONHEIM

**I**k trek mijn mond open en gelijk gaat er gaat er een gigantisch zwaailicht bovenop mijn hoofd aan, knipperen er oranje lampen in mijn oren en klinkt een sirene. Het is onmisbaar zodra ik begin te praten, ik ben een Hollander, en met alles wat ik doe lijkt ik het stereotype bij de Belg tegenover me te bevestigen.

Filosofie studeren in een ander land – hoe dichtbij ook- is één ding. Het leven van alledag wat je erbij krijgt is een ander. In de collegezaal weet ik me omringd door mede-studenten. Omdat ik hier ben voor Engelstalige MA zijn veel van hen niet-Belg, niet-Europeaan zelfs, en iedereen babbelt op zijn internationaals met elkaar. Maar ja, dan laat ik de poort van het Instituut achter me en ga de wijde wereld in die op dit stukje Leuven heet. Daar praat ik met Vlamingen en ben ik me telkens bewust van mijn harde G, mijn afwijkende modewoorden, mijn veel te assertieve verschijning.

Niet dat dat heel slecht is, of dat Vlamingen een collectieve hekel hebben aan Hollanders. Soms, ja soms voel ik me een Amerikaan in Parijs. Maar lang niet altijd heeft mijn status aparte vervelende implicaties. België heeft namelijk iets tragisch, iets net-niet wat Nederland in die mate lijkt te missen. Ze proberen heel hard, maar dan zitten ze toch zichzelf in de weg. Voorbeeld? De bibliotheek waar ik nu zit mist – na twee keer binnen 40 jaar volledig platgebombardeerd te zijn – sinds 1968 alle boeken waarvan het catalogusnummer eindigt op een even getal. De Walen namen ze mee naar hun Franstalige Universiteit Louvain nadat ze de Universiteit Leuven uit waren gekickt. Zou ik ook doen, die boeken meenemen, maar sneu blijft het wel natuurlijk, om een kakelverse net

heropgebouwde collectie door midden te hakken omdat je geen Walen meer aan je universiteit wilt.

De Belgen zijn zich ervan bewust, van hun tragiek, en met een half oog kijken ze naar het Noorden waar het allemaal zoveel gesmeerder lijkt te lopen. Ze vragen me: “Wat doet u hier?”

Filosofie dus, daarvoor ben ik hier. Een éénjarige master om precies te zijn, aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte aan de Universiteit Leuven. Het onderwijs gaat op zijn Belgisch hier: veeleisend, degelijk maar nooit zonder verwijzing naar pintje of café.

De vakken die ik hier doe zijn uiteenlopend van onderwerp, van Arendt, Kant, epistemologie tot Freud en het ontbreken van het begrip waarheid in klassieke Chinese filosofie. Een programma dus waarin ik heel veel hoeken van het filosofisch spectrum leer kennen. Hoeken die – no offense – wat lastiger op te zoeken zijn in Utrecht.

En na de colleges, na Freuds hysterische vrouwen en Kants politieke filosofie die hij nooit geschreven heeft, gaan wij, de internationale en de Belgische studenten, op café en drinken we een Stella. Dat doe ik dus hier ook, meedoen aan de goede Belgische tradities. Langzaam wordt de sirene minder luid en

het zwaailicht minder fel: langzaam wordt ik minder Hollander.

*Liesbeth heeft haar BA Wijsbegeerte gehaald aan de UU, en volgt nu een MA in Philosophy aan de KU Leuven, België. Dit is haar uiterst subjectieve weergave van haar ervaringen. Meer over haar wederwaardigheden kun je lezen op [www.liesbethschoonheim.nl](http://www.liesbethschoonheim.nl)*



# Nieuws van de Medezeggenschap

**V**anaf nu zal deze rubriek iedere editie in *De Filosoof* geplaatst worden. Aangezien dit de eerste keer is, een korte uitleg over de organisatorische structuur van de Medezeggenschap, relevant voor de wijsbegeertestudent. Wijsbegeerte valt onder de faculteit Geesteswetenschappen, waar ook *Moderne Talen*, *Nederlands*, *Media- en Cultuurwetenschappen*, *Geschiedenis en Kunstgeschiedenis* en *Godgeleerdheid bij horen*. Medezeggenschap op faculteitsniveau wordt gevormd door de Faculteitsraad (FR), deze heeft op een aantal onderwerpen een instemmingsrecht, op andere een adviserende functie (voor meer informatie: (<http://www.uu.nl/NL/faculteiten/geesteswetenschappen/Organisatie>), bestaat uit stafleden en studenten van de betrokken opleidingen. Op departementair niveau is de Opleidingscommissie (OC) het inspraakorgaan, zij wordt gevormd door stafleden en studenten van alle opleidingen wijsbegeerte. De OC heeft een adviserende functie. In deze rubriek zullen iedere editie een studentlid van de OC Wijsbegeerte en de FR een update geven van de belangrijke gebeurtenissen op het gebied van de medezeggenschap.

## Opleidingscommissie Wijsbegeerte

Door Harmen Ghijzen, studentlid Researchmaster

Op dinsdag 20 oktober werd er naar aanleiding van het naderende bezoek van de visitatiecommissie een speciaal studenten-inspraakmoment georganiseerd. Het idee: een mogelijkheid voor studenten om de dialoog aan te gaan met een panel bestaande uit onze onderwijsdirecteur (Bert van den Brink), onderwijscoördinator (Marte Zwierstra), coördinator Research Master (Teun Tielman) en studieadviseur (Frank de Haas).

De opkomst van studenten was helaas niet zo hoog als gehoopt, maar gelukkig ook niet zo laag als gevreesd. De aanwezige studenten hebben in ieder geval hun vragen, opmerkingen en ideeën aan de (opleidings-)bestuursleden kunnen voorleggen en hebben daar een reactie op gekregen. Een greep uit de besproken onderwerpen: de bestaande studieruimtes; de verkleining van de bibliotheekcollectie; het inwerken van student-assistenten; het soms slappe verschil tussen niveau 2 en niveau 3 cursussen; het algemene niveau van Bachelor- en Mastercursussen; de hoge kwaliteit van onze docenten. Er zijn dus veel verschillende items aan bod gekomen en hoewel de reactie van het panel misschien niet altijd bevredigend was (soms zijn er nou eenmaal regels die van bovenaf worden opgelegd, of bekende problemen met het budget), bood het inspraakmoment in ieder geval de mogelijkheid om tekst en uitleg te krijgen. En naar mate studenten meer van zich laten horen, kan er natuurlijk ook meer druk naar boven worden uitgeoefend.

Opmerkelijk was dat veel Bachelorstudenten geen idee hadden welke studenten nou eigenlijk lid waren van een medezeggenschapsorgaan. Of misschien is dat ook niet zo opmerkelijk, aangezien er hierover eigenlijk nog weinig berichtgeving is geweest. Nou, ten slotte, voor uw gemak, dan maar een opsomming van de student-medezeggenschappers belangrijk voor de Bachelor Wijsbegeerte: Henk van Gils (Faculteitsraad), Dascha Düring (Overleggroep), Jan Overwijk (Studentenparlement & Opleidingscommissie [OC]), Carien de Jong (OC) en Jorien van der Kuil (OC namens de deeltijd). Mocht je iets willen melden over de opleiding, dan ben je bij deze personen dus aan het juiste adres.

## Faculteitsraad

Door Christien Reichardt, voorzitter studentengeleding

Als nieuwbakken studentengeleding van de Faculteitsraad kregen we meteen aan het begin van het jaar heel veel hooi op onze vork. Het faculteitsbestuur wil namelijk het aantal masterprogramma's van Geesteswetenschappen sterk terug gaan brengen. Niet gek, want het zijn er nu maar liefst 62, en daarmee heeft Geesteswetenschappen veruit de meeste Masters van de Universiteit. Sommige programma's trekken echter minder dan 10 studenten per jaar en dat is niet alleen gewoon zonde, maar ook funest voor het budget van de Faculteit.

Goed, terugbrengen dus. De meeste van de nieuwe plannen die de Faculteitsraad onder haar neus geschoven kreeg, zullen met een positief advies doorgestuurd worden naar het College van Bestuur. Maar wat betekent dat nu voor de studenten? Er zullen in elk geval veel minder programma's aangeboden worden. De grootste angst die bij zowel studenten als docenten leeft, is dat daardoor sommige academische vakgebieden verloren zullen gaan, en dat is uiteraard niet de bedoeling. Het is daarom nu aan de Opleidingscommissies om ervoor te waken dat de academische expertise van de Masters die zullen verdwijnen wel ergens anders ondergebracht wordt. Hier kan ik niet verder over uitweiden, een overzicht van de plannen is te vinden op de site van de faculteitsraad; doorklikken via UU – Geesteswetenschappen – organisatie – faculteitsraad – vergaderingen – vergaderstukken – lees en huiver... In de nieuwsbrief van de Faculteitsraad is meer informatie te vinden.

Heb je opmerkingen of vragen voor de faculteitsraad? Dan kun je altijd mailen naar [studentenfractie.gw@uu.nl](mailto:studentenfractie.gw@uu.nl). Mocht je de Opleidingscommissie iets mee willen geven, kom dan naar de bijeenkomsten van het Studentenparlement Wijsbegeerte.

# Prof B.

DASCHA DÜRING

*P*er 1 augustus is Bert van den Brink benoemd tot hoogleraar, ergens aan het begin van volgens collegejaar zal zijn oratie plaatshebben. Naast de medewerkers, zijn natuurlijk ook de studenten zeer verheugd en trots op 'onze' Bert van den Brink. Maar aangezien de gemiddelde student de hoogleraar niet op meer aspecten van de universitair docent kan onderscheiden dan a) er bij de eerstgenoemde 'prof.' voor de 'dr.' staat, en b) de hoogleraren bij officiële gelegenheden in toga verschijnen, is het hoog tijd ons te verlichten. Prof. B. vertelt over de procedure en status van het hoogleraarschap, zijn ervaringen met betrekking tot de benoeming en de toekomstplannen.

Er zijn verschillende soorten hoogleraarschap. Traditioneel gezien waren er slechts 'gewone' hoogleraren, de overige hoogleraarsposities werden gefinancierd via een Stichting, in dat geval wordt gesproken van een bijzonder hoogleraarschap. Aan de Universiteit Utrecht bestaat sinds enkele jaren een andere vorm: de profileringshoogleraar, deze is een volledig hoogleraar maar heeft geen 'structurele post', leerstoel dus, en wordt benoemd op basis van zijn merites in onderzoek of onderwijs. Bij mij is dat onderwijs, hoewel je natuurlijk nooit hoogleraar kan worden als je onderzoek niet op orde is. Ik wilde eigenlijk nooit per se graag professor worden, ik vond de positie van

tweede man met verantwoordelijkheden wel best. Ik bekleedde de functie van universitair hoofddocent, een functie die net zoals die van hoogleraar een seniorpositie is, dat wil zeggen: een leidinggevende positie. Maar ja, dan wordt op een gegeven punt iedereen om je heen hoogleraar, en krijg je toch zo'n 'Ik-ook'-gevoel... Een groot verschil tussen de hoogleraarspositie en die van de UHD is dat de eerstgenoemde het *ius promovendi* heeft, het promotierecht; alleen als hoogleraar kan je promotor zijn. Daarnaast is het hoogleraarschap als het ware een 'eindpunt' in een academische carrière; de ladder heeft niet meer treden, dat geeft een rustig gevoel. Voorafgaand aan een benoeming als hoogleraar word je soms gepolst door een andere universiteit of zie je een advertentie die je toch wel heel erg interesseert. Nu heb ik de rust me hier in Utrecht de focussen. En dan...

Dan ga ik onderzoeksprojecten indienen bij de NWO, op zoek naar promovendi. Als hoogleraar heb je alles in de hand om een eigen club te bouwen: promovendi en post-doc's te zoeken en daarmee een onderzoeksgroep vorm te geven. Oftewel: geld zoeken en dan een club politieke filosofie opzetten! De focus in mijn onderzoek zal liggen op democratietheorie, waar ik me mee bezig wil houden is enerzijds het stellen van de vraag naar de aard van politiek, anderzijds naar de rol van de filosofie. In de politieke theorievorming





wordt veel te vaak uitgegaan van een institutionalisering van vooral cognitieve processen, daarmee wordt de normatieve opdracht van de wijsbegeerte het verzekeren van een soort minimum aan redelijkheid en respect voor rechten. Maar dit is niet alles dat de taak van de filosofie vormt; zij moet ook de *verbeelding* van het politieke verklaren, normatief theoretische benaderingen van politiek *aanvullen* met politieke esthetica. Een illustratie: een deliberatief democraat zal, geconfronteerd met een beeld van politiek uit de pers, iets zeggen in de trant van 'kijk, zij delibereren, dat is een cognitief proces met als doel tot een overeenkomst te komen'. Maar op het moment dat je denkt vanuit het beeld van de vergadering, zie je overal vergaderingen, en dat maakt een dergelijke benadering een vorm van tunnelvisie. Met Wittgenstein zou ik willen zeggen dat het tot de taak van de wijsbegeerte hoort te reflecteren op dergelijke perspectieven, gebeurt dit niet dan kunnen er moeilijkheden ontstaan in het duiden van politieke conflicten. Dat zie je ook als je naar de huidige problematiek rond Geert Wilders kijkt: de enige manier waarop een 'tunnelvisie-filosoof' een dergelijk persoon kan begrijpen is als irrationeel. Mensen als Wilders en vroeger Fortuyn onttrekken zich aan de regels van het spel, laten daarmee zien dat een erkenning van democratie ook een erkenning met zich meebrengt dat deze regels niet vaststaan. Deze ontwikkelingen worden niet begrepen omdat een eeuw van deliberatie tussen verzuilde elites het plaatje van de vergadering diep in ons denken over politiek heeft geworteld, terwijl deze ordening, dit systeem van representatie weg is. Wij zoeken naar een nieuw plaatje om politiek te duiden, maar het enige dat nu werkt is het populistische plaatje van Wilders, dat is een plaatje zonder politieke verantwoordelijkheid. Dat geldt ook voor het principiële plaatje van het liberalisme van D66 dat het ook goed doet: opkomen voor individuele rechten in tegenstand aan populisme. Wellicht komen dergelijke partijen na volgende verkiezingen in het centrum van de macht te staan, maar dan zullen zij getoetst worden en stranden: een regeringspartij kan niet populistisch zijn; regeringsverantwoordelijkheid leidt tot water bij de idealistische wijn. Of zij moet totalitair worden... Wij leven in een tijd van *extraordinary politics*, zoals Rorty zegt, en daarvoor is een nieuw, primitief beeld nodig van politiek. Een praktijk waarin we het niet over alles met elkaar eens zijn en toch gezamenlijk beslissingen moeten nemen. Productief agonisme, spelen met en leren van geciviliseerd conflict. Hier-

**'Politiek wordt gevaarlijk agonistisch: het domme volk grijpt de macht in een poging zijn wil op te leggen aan een te hoog opgeleide elite die er ook niet meer uitkomt. Ik vertrouw het volk voor geen cent, maar terug naar een onomstreden vadertje staat werkt ook niet meer.'**

voor is het noodzakelijk dat de traditionele politieke elite accepteert dat zij soms offers zal moeten brengen, dat ze zich niet beledigd voelen door alle kritiek van de laatste jaren, maar inzien dat we nieuwe vormen van representatie nodig hebben. Daarnaast moeten de populisten zich realiseren dat je soms je mond moet houden als je niet weet waar je het over hebt, niet uit onzekere onwetendheid direct met een *Njet* reageren op voorstellen. Het is de taak van de politieke filosofie om politiek te duiden, begrijpelijk te maken en nieuwe *verbeeldingen* van politiek te zoeken.

Met al dit gepraat over onderzoek wil natuurlijk niet suggereren dat ik mij niet meer bezig ga houden met de onderwijsgerelateerde aspecten van onze universiteit, ik heb daar ook nog wel wat speerpuntjes liggen... Utrecht is qua onderzoeksopleiding zeer goed, maar wat minder bekwaam in het nadenken over de 95 procent van de studenten die uiteindelijk niet in de academie belanden. Er zijn binnen de universiteit eigenlijk twee gangbare visies van de toekomst van de wijsgeer: de eerste zegt dat de filosoof buiten de

universiteit eigenlijk niets kan, behalve misschien contempleren. De tweede luidt dat de filosoof buiten de academie een hoop kan, maar dat het onnodig is het er tijdens de

opleiding over te hebben, als je gaat werken kom je er simpelweg achter dat je slimmer bent dan de rest. Nu vind ik versie twee grosso modo in orde, maar we moeten hem articuleren in de context van de opleiding. Dit is wat ik heb getracht te starten met de herinrichting van de Academische Master, we moeten de studenten vanuit de opleiding laten nadenken over de rol van de filosoof. In de cursus Filosofie, Wetenschap en Opinie hebben we bijvoorbeeld de studenten een artikel laten schrijven over hun bachelorscriptie, een artikel zoals in de zaterdagbijlagen van de NRC zijn te vinden, dus géén samenvatting. Dat was, na een aanloop waarin sommigen moesten wennen aan de opdracht, geweldig, daar kwamen zulke goede artikelen uit! Kijk, en dan ben je dus op een geheel andere wijze bezig met filosofie, en ik denk dat het heel waardevol is ook zo'n benadering te accommoderen in de opleiding. Het is niet gezegd dat filosofen journalisten moeten worden. Wel is het een heel goede oefening in je richten op een groter publiek; leren inzien dat je alles begrijpelijk kunt verwoorden, als je maar rekening houdt met je publiek. Dit is, naast het onderzoek, voor mij een belangrijk accent: ik wil de vinger aan de pols houden, *werkt* dit concept? Zo ja, dan gaan we natuurlijk verder nadenken. Plannen genoeg...

# Filosofische wiskunde

MATTHIAS NOBACK

Op 25 september ben ik afgestudeerd in de wijsbegeerte. Ik was echter al een tijdje aan het flirten met wiskunde en heb zelfs overwogen om wijsbegeerte maar achter mij te laten. Dat ik deze keuze uiteindelijk niet heb gemaakt, is te danken aan mijn “ontdekking” dat vele filosofen eigenlijk ook wiskundigen waren. Tijdens de opleiding filosofie worden de opvattingen van de grote filosofen behandeld, maar slechts voor zover die traditioneel tot de filosofie worden gerekend. Zo komen bij colleges “geschiedenis van de wijsbegeerte” ethiek, metafysica en kenleer aan bod, maar wiskunde blijft achterwege, hoezeer de wiskundige opvattingen van beroemde filosofen ook vaak samenhangen met hun overige gedachtegoed. Bij de colleges “geschiedenis van de wiskunde” die ik vorig jaar volgde, bleek dat iets soortgelijks bij de faculteit wiskunde gebeurde: daar werden grote filosofen als Descartes en Leibniz slechts behandeld voor zover ze een nuttige bijdrage hadden geleverd aan de ontwikkeling van de wiskunde. Ik bleek haast de enige te zijn die zich in filosofie zowel als wiskunde interesseerde en ik werd een sterke voorstander van de “integratieve” methode: deze denkers te zien als zowel wiskundige als filosoof. Voor een filosoof betekent het dat je niet je ogen moet sluiten als er in een werk van Descartes wiskundige formules voorbijkomen en andersom mag je als wiskundige de metafysische overwegingen van Descartes niet negeren als je zijn werken bestudeert. Volgens mij zijn er nog heel wat schatten te vinden, als wiskundigen zich op het terrein van de filosofie wagen en filosofen zich ook gaan bezighouden met de curieuze maar ook vaak welgefundeerde en consistente opvattingen van “wiskundefilosofen” zoals Descartes en Leibniz.

Zelf heb ik op toevallige wijze zo'n wiskundefilosoof gevonden. En die kwam uit onverwachte hoek. In een voetnoot las ik ergens dat nota bene bisschop George Berkeley zijn vraagtekens had gezet bij de logische en epistemologische grondslagen van de wiskundige werken van de grote Newton en Leibniz zelf en dat zijn polemische werk *The Analyst* een belangrijke rol had gespeeld in de discussies over de grondslagen van de wiskunde die vervolgens in het achttiende-eeuwse Engeland ontstonden. Berkeley bleek de spijker op de kop te hebben geslagen. Newton en Leibniz hadden allebei ongeoorloofde redeneringen toegepast en ze werkten met onbegrijpelijke concepten.

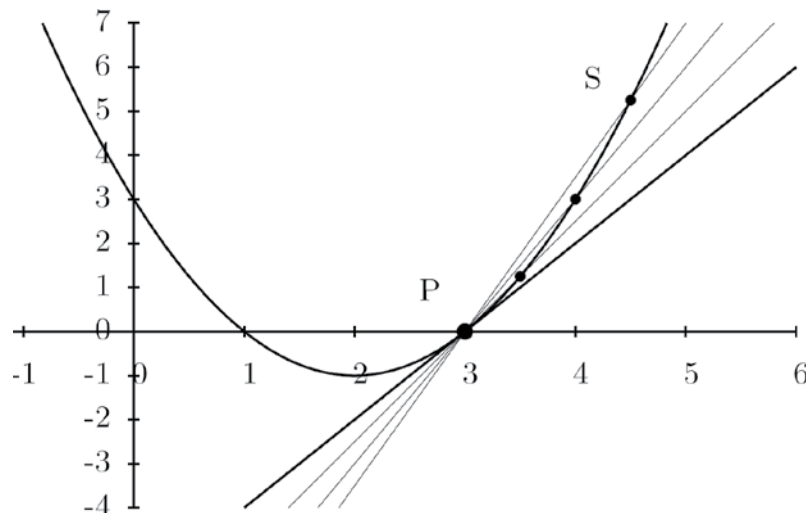
Newton en Leibniz hadden 50 jaar voordat *The Analyst* verscheen allebei

min of meer op hetzelfde moment maar los van elkaar de differentiaal- en integraalrekening “uitgevonden”. Differentiëren en integreren zijn methodes die voor sommigen van jullie wel bekend zullen zijn van wiskunde A2 en/of B1. Differentiëren wordt op de middelbare school meestal maar voor één ding gebruikt: het vinden van de raaklijn in een punt van de gegeven grafiek. Met differentiëren wordt de “afgeleide” bepaald. Zo is bijvoorbeeld  $2x$  de afgeleide van  $x^2$  (misschien gaan er belletjes rinkelen nu...). Integreren is de tegenovergestelde bewerking, die wordt gebruikt om de oppervlakte onder een gegeven grafiek te vinden.

In de hedendaagse wiskunde wordt het differentiëren en integreren gevat in een limietproces, waarbij wordt berekend wat de “uiteindelijke” waarde is van een vergelijking, als de variabele in die vergelijking “naar 0 gaat”. Newton en Leibniz hadden soortgelijke ideeën, maar waren slordig en inconsistent in hun bewoordingen. Zij deden eerst alsof de variabele in de vergelijking heel klein was, oneindig klein zelfs, en als de vergelijking dan was vereenvoudigd, lieten ze deze hele kleine variabele gewoon achterwege, omdat hij immers oneindig klein was en eigenlijk niks toevoegde aan het geheel.

De kritiek van Berkeley op deze werkwijze van Newton en Leibniz is natuurlijk wel wat uitgebreider, maar het komt uiteindelijk hier op neer: een oneindig kleine hoeveelheid is nog altijd ongelijk aan 0. En dat is ook waar. Welk delingsproces je ook toepast op een hoeveelheid, hoe klein die ook is, je zult nooit een hoeveelheid vinden die exact 0 is.

De consequentie van deze redenering is dat ook de raaklijn in een punt van een grafiek nooit letterlijk “gevonden” kan worden, maar alleen “benaderd” kan worden. Bekijk bijvoorbeeld eens de afbeelding hieronder.



De raaklijn in het punt P kan worden gevonden door een lijn te trekken van P naar S en vervolgens dat punt S over de grafiek richting punt P te bewegen. Op het moment dat S *samenvalt* met P, heb je de raaklijn gevonden. Hier speelt echter hetzelfde probleem als bij de oneindig kleine variabele hierboven. S dichterbij P brengen kan worden gedaan door de afstand tussen S en P steeds kleiner te maken, dat wil zeggen op te delen in kleinere stukken, maar daardoor wordt die afstand nooit gelijk aan 0 en dat is wat je uiteindelijk wilt, want in het concept “de raaklijn in punt P” is geen spoor te bekennen van punt S.

Omwille van de beknoptheid maak ik hier een aantal wellicht onbegrijpelijke, maar in elk geval ook onverantwoorde sprongen, die ik echter in mijn scriptie heb opgedeeld in kleine en begrijpelijke stapjes.

Naast een uitleg van het wiskundige gedeelte van Berkeley's *The Analyst* bespreek ik in mijn scriptie ook uitgebreid de kritiek die Berkeley heeft op de werkwijze van Newton en Leibniz. Daarnaast laat ik zien dat *The Analyst* temidden van Berkeley's overige wiskundefilosofische ideeën een bijzondere plek inneemt. Het werk borduurt niet voort op Berkeley's excentrieke opvattingen over meetkunde, rekenkunde en algebra, maar grijpt terug op

het oude, Euclidische paradigma. Om een verklaring te bieden voor deze plotselinge verandering van mening, schets ik in mijn scriptie in grote lijnen hoe een wiskundige revolutie zich voltrekt. Uiteindelijk valt *The Analyst* op zijn plek, wanneer je het beschouwt als een contrarevolutionair werk in de revolutie die zich in de zeventiende en achttiende eeuw in de wiskunde voltrok.

Wie geïnteresseerd is in het volledige verhaal, kan mijn scriptie downloaden vanaf [www.matthiasnoback.nl/scriptie.pdf](http://www.matthiasnoback.nl/scriptie.pdf)

Dan nog enkele aansprekende opmerkingen: ik moedig iedereen aan buiten de muren van filosofie te kijken, andere vakgebieden te verkennen en daar op zoek te gaan naar de mensen die je van huis uit kent als “de grote filosofen”. Wees gretig in je dorst naar kennis over hoe ze op andere terreinen hun sporen hebben verdiend en leer ze kennen als de veelzijdige denkers die ze waren.

Kom vervolgens echter altijd terug naar het departement en ga op zoek naar een scriptiebegeleider die je in staat stelt de bruggen te slaan, die je in gedachten al hebt ontworpen.

Een goede reis en tot ziens!

*FUF Activiteitenverslag*

---

# Introductiekamp

KELLY PIJPERS

**B**epak, bezakt en onwennig begaf ik me richting het grote vertrekbord in de hal van Utrecht Centraal. Daar moesten wij, de aankomende troep eerstejaars Wijsbegeerte studenten, ons verzamelen voor de intro. Terwijl ik mezelf door de roltrap omhoog liet schuiven, schoten alle opmerkingen van vrienden en familie nog door mijn hoofd. Bomenknuffelaars, geitenwollen sokken in sandalen, muf ruikende behaarde vrouwen... Alle typering van wat ‘anders’ is zijn voorbij gekomen. Om nog maar te zwijgen van de reacties op de studie zelf.

‘Filosofie?! Wat kan je daar nou weer mee?’

Of de nog veel gemener variant:

‘Wat ga je studeren?’

‘Filosofie.’

‘...o.’

De laatste ging meestal gepaard met een blik waardoor ik mezelf over een jaar of vier, nadat mijn Groningse suikeroom zijn handen van mij af gaat trekken, jammerend en lallend in een goot zag liggen met een blik Euroshopper bier in mijn hand geklemd.

Ondanks al deze vooroordelen omtrent de studie en mijn Wijsbegeerte- genoten bleef ik vasthouden aan mijn keuze en verdedigde deze vurig.

Nu, na zes weken studeren en daarvoor een weekje intro, ben ik maar al te blij dat ik me niet heb laten beïnvloeden door een stortvloed aan vooroordelen. Mijn mede-eerstejaars hebben zich ontpopt van een

groepje onwennige jongeren in de vertrekhal van Hoog Catherijne tot gezellige, welriekende, humoristische slimmeriken. Die net als de meeste studenten op hun tijd best een biertje lusten. Of een meter... Er zijn op de avond van het introfeest en de gevreesde ochtend erna dan ook de nodige kotsplasjes opgedweild. Godzijdank hebben we niet al onze hersencellen verzopen gedurende deze alcoholstortvloed en hebben we er nog voldoende over om tijdens de lessen en werkgroepen scherp te zijn.

Over de lessen gesproken: die voldoen niet altijd aan de standaard norm. Er is een Pippi Langkous liedje, doorspekt met Duits, aan ons voorgezongen, we zijn getraakteerd op prachtige verhandelingen over sperma en de voorzichtige mening dat Parmenides vast een grap is.

Ook zijn we door een bepaalde geschiedenisdocent voorbereid op een leven waarin veel geld vooral een droom zal zijn. ‘Toen uw vader zei: “Word toch advocaat, of dokter. Als filosoof verdient u toch niks”, had hij helemaal gelijk.’

Ik moet eerlijk zeggen: het maakt me helemaal niks uit. De aankomende jaren ben ik in ieder geval omringd door slimme mensen en ga ik heel interessante dingen leren. Mocht het daarna echt zo vreselijk gesteld zijn met de inkomsten, is er altijd nog het Euroshopper bier....

# Prijs Jong Docententalent en Docentenprijs

**H**et College van Bestuur heeft op 26 mei 1994 de «Docentenprijs van de Universiteit Utrecht» ingesteld. Het doel is docenten van de Universiteit Utrecht te stimuleren en te waarderen vanwege hun verdiensten voor het universitaire onderwijs. Omdat jonge docenten vaak in mindere mate aan de criteria van de Docentenprijs kunnen voldoen, heeft het College van Bestuur op 20 mei 1999 de prijs “Jong docententalent van de Universiteit Utrecht” ingesteld om docenten jonger dan 36 jaar aan te moedigen en een blijk van waardering te geven. Beide prijzen zijn een onderdeel van het universitaire beleid met betrekking tot de kwaliteitszorg van het onderwijs. De Docentenprijs bestaat voor de docent uit een wisseltrofee en een geldbedrag van Euro 5.000. Voor de prijs Jong docententalent van de Universiteit Utrecht is dit bedrag vastgesteld op Euro 2.000. De studievereniging die een winnende docent voordraagt, ontvangt een oorkonde en een vrij te besteden bedrag van Euro 850. De prijs wordt slechts één maal toegekend aan dezelfde persoon. Genomineerden en winnaars worden vermeld in het jaarverslag van de Universiteit Utrecht. De winnaars worden bekend gemaakt op de jaarlijkse Onderwijsparade. De prijsuitreiking vindt plaats tijdens de Dies.

En Wijsbegeerte doet natuurlijk mee! Vanuit de studievereniging FUF is een commissie geformeerd die de voordracht voor haar rekening zal nemen. Deze commissie heeft een enquête opgesteld en afgenomen onder studenten en is trots om mee te delen

dat wij Maarten van Houte voordragen voor de Prijs Jong Docententalent en Paul Ziche voor de Docentenprijs. Er wacht zowel de docenten als de commissie aardig wat werk: er moet een overzicht gemaakt worden van de inhoudelijke en formele didactische praktijken van de docenten, te denken valt aan doelstellingen van de docent, inhoudelijke inrichting van de gegeven colleges en extra-curriculaire praktijken. Dit alles moet voldoen aan een aantal criteria, criteria die zijn opgesteld om de universiteitsbreed voorgedragen docenten te vergelijken. Aangezien Wijsbegeerte niet bepaald de ‘standaard studie’ is, dat wil zeggen: van onze docenten wordt iets meer verwacht dan accurate en innovatie overdracht van feiten, is het opstellen van de voordracht immer een echte uitdaging. Door precies het verschil tussen een wijsgerige en niet-wijsgerige studie te expliciteren en de docenten in het licht hiervan te profileren, zal de commissie trachten onze docenten in ieder geval tot de finale ronde te laten doordringen. De profilering, oftewel; het benadrukken waarom de voorgedragen docenten *uniek* zijn in de rol die zij vervullen voor onze opleiding, is fundamenteel in de kans van slagen van de voordracht. De commissie doet haar best, en mocht jij als student nog ondersteunende opmerkingen willen plaatsen die de voordracht kunnen ondersteunen, zijn deze van harte welkom! Mail deze dan naar inge.degraaf@phil.uu.nl of henk.vangils@phil.uu.nl (voor de voordracht van Maarten van Houte) of dascha.during@phil.uu.nl (voor de voordracht van Paul Ziche). We'll keep you posted!

# Seven Samurai

THIJS MEUWESE

Het is raar om iets te zeggen over een film die zo'n dusdanig klassieke status heeft dat alle in de jaren van bejubeling weerlegd is door mensen die de film veel beter bestudeerd hebben dan ik ooit zal doen. Dat geldt voor weinig films zo erg als voor Seven Samurai, Kurosawa's epische vertelling uit '54 waarin een dorp arme boeren een groep verdwaalde helden vraagt om voor ze een bandietenbende te verslaan. De film sloeg in als een (sorry voor de uitdrukking, jappers) atoombom, en veranderde filmmaken voor altijd.

De film is een inspiratiebron voor praktisch elke zichzelf respecterende actiefilm die sindsdien gemaakt is, en heeft dezelfde funderende rol binnen het epische genre. Spielberg kijkt de film nog stevast elke keer voordat hij zelf een film maakt in de hoop wat van de genialiteit naar zijn eigen films over te stralen, en laten we eerlijk zijn: het lijkt aardig te werken.

Ook andere filmmakers halen hun motivatie uit Seven Samurai, of durven er zelfs zo weinig van af te wijken dat ze maar gewoon tot remaken vervallen. The Magnificent Seven, A Bug's Life, Seven Swords, Samurai 7 zijn slechts enkele van de vele pogingen tot het herhalen van de succesformule.

De manier waarop de film uitwaaiert in een scala van verschillende persoonlijkheden die allen hun eigen verhaal hebben binnen het overkoepelende schouwspel is een standaard gegeven geworden in de Amerikaanse spektakelfilm (noem maar Independence Day), net als het gebruik

van stortregen tijdens spannende scenes (Jurassic Park).

Toch is Seven Samurai zelf niet minder gevoed door voorgaande films. Zo was Kurosawa een groot fan van de Amerikaanse western, en liet hij zich rijkelijk inspireren door de werken van John Ford (o.a. The Searchers en Stagecoach). En hoewel dit een onbetwist Japanse film is, kijkt het, met het internationaal georiënteerde oog van Kurosawa toch een stuk makkelijker weg.

Kurosawa hield zich niet bezig met wat de film kon gaan betekenen en hoewel je over de symboliek en thematiek die erin te lezen is boeken vol zou kunnen schrijven vond hij het belangrijkste dat de regen goed te zien was in het zwartwit beeld (de truc was verf door het water).

Hierdoor hield de film de speelsheid van een kind, anders dan zware shakespeareaanse vertellingen als RAN en Kagemusha die hij later maakte, die, hoewel ze zeer de moeite waard zijn, en visueel zelfs met Zhang Yimou films als House of Flying Daggers of Hero de vloer aan vegen, zwaar en traag zijn, gebukt

onder de ouderdom die de (tegen die tijd) blind wordende Kurosawa aan het inhalen was.

Seven Samurai is een van die zeldzame meesterwerken die, in een bizarre samenkomst van talent, motivatie, ervaring en geluk, het medium film ontstijgen en beter beschreven kunnen worden als een ervaring.



# Mens of monster?

SEBASTIAAN BROERE

De commentaren op het in 2006 verschenen debuut van Jonathan Littell vormen alles behalve een consonant akkoord; *De Welwillenden* (originele titel *Les Bienveillantes*) werd bewierookt en verguisd. Enerzijds lof voor Littells feitenkennis en rode draad, anderzijds verwijten van 'mateloosheid [en] woorddiarree'.<sup>[1]</sup> Littells eindeloze divagaties met betrekking tot belangenverstrengeling binnen de SS, taalgebruik in de Kaukasus en conflicterende ideologieën schoten velen in het verkeerde keelgat. Centraal staat het oorlogsverleden van Max Aue, een voormalig SD'er die zijn memoires toevertrouwde aan papier. Vanuit het ik-perspectief verhaalt Aue een geschiedenis van antisemitisme, genocide en filosofie. De auteur is, na het lezen van enkele honderden naslagwerken, bij zichzelf nagegaan welke keuzes hij destijds gemaakt zou hebben.

Toen ik, enkele maanden geleden, een medestudent vertelde begonnen te zijn in het boek, deed zijn reactie mij boos maken. Een veroordelend "dat boek over die *kampbeul*" was niet de reactie die ik had verwacht. Vanwaar deze toon? In zijn inleiding stelt Aue de vraag wat het verschil is tussen een joods kind dat vergast is in Auschwitz en een Duits kind diens dood het toedoen is geweest van Amerikaanse bommenwerpers. Is dit niet alleen het middel? Wanneer oorlog totaal wordt, vervaagt de grens tussen burger en militair en misschien zelfs tussen dader en slachtoffer. 'De man die aan de rand van een massagraf staat, heeft er meestal net zomin om gevraagd daar te zijn als de man die [...] onder in het graf ligt'.<sup>[2]</sup> Natuurlijk, hij is schuldig en wij niet. Maar men zou toch moeten inzien dat de meeste mensen nooit erom hebben gevraagd een moordenaar te worden?

Beide sceptische scholen uit de Griekse oudheid bepleitten *epochê* van het oordeel. 'Volgens Phyrro is er geen garantie dat [zintuiglijke] waarnemingen en meningen ons kennis doen verschaffen van dingen zoals ze werkelijk zijn. Dit dwingt ons ertoe ons oordeel op te schorten'.<sup>[3]</sup> Ik denk dat een dergelijke houding zinvol is wanneer men het verleden bestudeert. Wat gebeurd is, is gebeurd en alleen de woorden blijven over. Deze woorden, oftewel geschiedenis, zijn het product van een historicus die op zijn beurt het product is van *zijn* tijd. De tijd verandert, dus ook de geschiedenis. Met deze reden denk ik dat geschiedenis benaderd moet worden vanuit verschillende perspectieven en dat het (ver)oordelen geen waarde toevoegt.

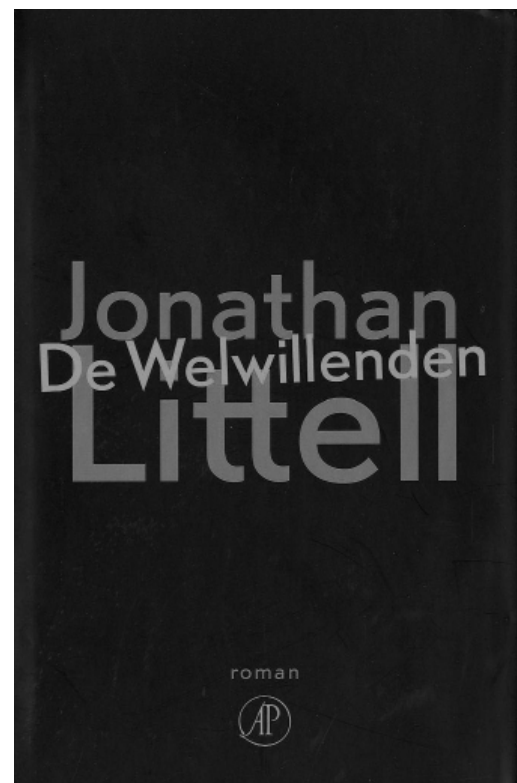
*De Welwillenden* is een product van onze tijd, zo'n dertig jaar geleden was het schrijven van dergelijk werk ondenkbaar. Het is de poging van een auteur na te gaan welke keuzes hij gemaakt zou hebben. Het lezen doet ons stilstaan bij de menselijkheid van hen, die jaren lang afgeschilderd zijn als monsters. Mooi voorbeeld is de afweging die Aue maakt wel of geen trui mee te nemen, op weg naar een massa liquidatie. De winters in Oekraïne zijn immers streng. De hoofdpersoon sluit zijn inleiding met de woorden: '[...] ik ben een mens zoals andere mensen, ik ben een mens zoals u. Ja toch, ik zeg u: ik ben een mens als u!'.<sup>[4]</sup>

[1] H. Pröpper, 'Gruwelen op neutrale grondtoon,' in *Volkskrant* (14 nov. 2008), online geraadpleegd op 23 okt. 2009, van <http://extra.volkskrant.nl/select/boeken/artikel.php?id=1056>.

[2] J. Littell, *De Welwillenden* (Amsterdam: De Arbeiderspers, 2008), p. 25.

[3] T. Tieleman, 'Het scepticisme', in K.A. Algra (e.a.) *Griekse en Romeinse filosofie* (vierde uitgave, aug. 2006), p. 179.

[4] J. Littell, *De Welwillenden*, p. 32.



# Beylisme

ZWARTE DOOS

Ik ben hier misschien binnenkort weg dus ik wil dit eens en voor altijd duidelijk hebben: vroeger was De Filosoof beter. Dat heeft hoofdzakelijk met de respectievelijke hoofdredactrices te maken. Ik acht Fleur Jongepier beter dan Dascha Düring. Dat zou niet zoveel betekenen, ware het niet dat iedereen bij Wijsbegeerte *ervan overtuigd is* dat mijn goedkeuring de graadmeter is voor een all-round geslaagd leven. Je ziet het in hun ogen.

Tragisch voorbeeld hiervan. Ooit deed ten onrechte het verhaal de ronde dat ik me laatdunkend zou hebben uitgelaten over een docent hier. Latere rectificaties waren te vergeefs, het kwaad was al geschied: een onzalige borstel zwart-grijs op de bovenlip leek zowat aan zijn gelaat te willen ontsnappen. Dat heb ik gedaan, ik weet het zeker. Voodoo-priester tegen wil en dank.

Terug naar de oude hoofdredactrice. Ik heb alleen maar ruzie met haar gehad. Maar die dictatoriale trekjes die ze had, haar onhebbelijkheden: het was allemaal een uitgekiend front om dingen gedaan te krijgen. Keiharde deadlines zodat je opgelucht bent als je de column een week te laat inlevert. Op pure doodsangst schrijf je het beste.

Daarvan is niets over. Ik bewonder de nieuwe hoofdredactrice om haar talenten en ik vind haar aardig. Dat is *funest*. Ik kan toch niet schrijven onder iemand bij wie ik me op mijn gemak voel?! Ik mis mijn doodsangst. Ze zou iets hekserigs hebben, maar dat vinden andere mensen maar. Dat zijn idioten. Ik heb haar op haar zij zien slapen aan de haard bij *Le Clochard*, ze lag erbij als een vermoeide kleuter, dat doen heksen niet! (Het paar aan de overkant, dát waren griezels!) Kennelijk is mijn waardering niet genoeg.

Iemand als zij moet de boodschap van *Le rouge et le noir* van Stendhal ter harte nemen: teerhartigheid noch verdienste lonen, *op zichzelf*. Julien Sorel komt vooruit in een benepen, materialistisch en oppervlakkig Frankrijk door voortdurend tegen zijn overtuigingen en talenten in te handelen, en zowel cynisch als genadeloos de heersende zeden te exploiteren. Uiteindelijk wordt hij toch door zijn hart te gronde gericht, wanneer hij zich door haar verraden waant, door een oude vlam neer te schieten.

De zedenschets van Stendhal is tijdloos, departement Wijsbegeerte is geen spat anders. Ik wil daarom een Julien als redactrice, maar dan zonder zijn noodlottige einde. Ik houd echter een hard hoofd in het slagen: het lijkt teveel gevraagd om niet alleen op een overwinning op de buitenwereld te hopen, maar ook op de literatuur.



**LA CHOUFFE**

# Filosofische Kalender

**14 november**

## **Symposium Chinese Filosofie**

Een cursusdag over Chinese filosofie, waarin kennigemaakt wordt met het yangisme en het daoïsme, twee scholen uit de bloeiperiode van de Chinese filosofie (500-200 v. Chr.). Door Patricia Konings.

Waar: Vergadercentrum 'Vredenburg 19', Vredenburg 19, Utrecht

Kosten: 50 euro, studenten 15,0

Meer informatie: <http://www.filosofie-oostwest.nl/>

**19 november**

## **Zeno Lecture door Timothy Williamson**

Timothy Williamson is professor aan Oxford University, geeft een lezing getiteld 'The structure of Safety' in het vakgebied van de epistemologie.

Waar: Boothzaal van de Universiteitsbibliotheek

Wanneer: 19 november, van 16:00 tot 18:00

Meer informatie: [http://www.philosophy.ox.ac.uk/members/tim\\_williamson](http://www.philosophy.ox.ac.uk/members/tim_williamson)

**26 november**

## **Exacte wetenschappen en spiritualiteit**

Lucette Verboven gaat in gesprek met exacte wetenschappers Henk Barendregt en Klaas Landsman over meditatie, toeval, bewustzijn en het onverklaarbare.

Waar: Aula, Universiteit Maastricht, Tongersestraat 53, Maastricht

Wanneer: 26 november, vanaf 20:00

Meer informatie: <http://www.sg.unimaas.nl/>

**2 december**

## **Symposium Jean-Paul Sartre en Simone de Beauvoir**

Simone de Beauvoir (1908-1986) en Jean-Paul Sartre (1905-1980) stonden na de Tweede Wereldoorlog aan de wieg van het Franse existentialisme. Volgens hen is het lot van de mens tot vrijheid veroordeeld te zijn. Hij is dat wat hij van zichzelf maakt. Het existentialisme van De Beauvoir en Sartre was misschien wel de radicaalste poging van de 20ste eeuw de mens te bevrijden.

Waar: Marres - centrum voor contemporaine cultuur, Capucijnenstraat 98, Maastricht

Wanneer: 2 december, van 19:30 tot 21:30

Meer informatie: [http://www.rubico.nu/lezingen/simone\\_de\\_beauvoir\\_en\\_jean-.html](http://www.rubico.nu/lezingen/simone_de_beauvoir_en_jean-.html)

**3 december**

## **Zeno Lecture Dan Zahavi**

Dan Zahavi is professor aan de Universiteit van Kopenhagen en werkzaam bij het Center for Subjectivity Research. Zijn lezing betreft het thema Shame and the Exposed Self.

Waar: Lipsiusgebouw zaal 003, Leiden

Wanneer: 3 december, 16:15 tot 18:00

Meer informatie: <http://cfs.ku.dk/staff/cv-danzahavi/>

**7 december**

## **Boeddhisme en nieuwe spiritualiteit**

'Moderne religies, werelds bekeken'. Jan Boer en Maarten Meester spreken over respectievelijk het boeddhisme en nieuwe spiritualiteit.

Waar: Saxion Hogeschool, Handelskade 75, Deventer

Wanneer: 7 december, van 16:00 tot 17:45

Meer informatie: <http://www.studiumgenerale.saxion.nl/>





# Lidmaatschapsformulier

## Departementsblad De Filosoof

Met het invullen van onderstaand formulier wordt u tot opzegging geabonneerd op het departementsblad De Filosoof. De contributie bedraagt jaarlijks 10 euro en zal via automatische incasso worden afgeschreven van de door u opgegeven rekening. Met invulling en handtekening machtigt u de FUF namens De Filosoof jaarlijks het betreffende bedrag van uw rekening af te schrijven.

Faculteit Wijsbegeerte  
t.a.v. De Filosoof  
Heidelberglaan 8  
3584 CS Utrecht

of leg het in het postvakje van De Filosoof (Bestuursgebouw, 1<sup>e</sup> verdieping).

---

Naam

.....

Adres

.....

Postcode en woonplaats

.....

Emailadres

.....

Rekeningnummer

.....

Ten name van

.....

Datum

.....

Handtekening

.....



# Geweld

SLAVOJ ŽIŽEK

« Žižek, the Elvis of cultural theory, wisselt ingewikkelde beschouwingen over cultuur af met glasheldere, geestige analyses van alledaagse fenomenen als sport of film. – Het Parool. »

ISBN 9789085067498 | € 23,95

# Geloven en weten

En andere politieke essays

JURGEN HABERMAS

« Jürgen Habermas is een van de laatste nog levende grote filosofen. Het is bijna twintig jaar geleden dat een boek van Habermas in Nederlandse vertaling verscheen. Zijn werk blijkt onverminderd actueel. »

ISBN 9789085066552 | € 22,50

# Compromissen en rotte compromissen

AVISHAI MARGALIT

« 'Compromissen en rotte compromissen' zal tot veel discussie leiden. Het boek is prikkelend en hield mijn aandacht de hele tijd vast.' – Michael Ignatieff »

ISBN 9789085068532 | € 22,50



Nieuw!



Verschijnt in November!

Magie en emotie | Jean-Paul Sartre | ISBN 9789085067580

Gelukkig leven | Seneca | ISBN 9789085067559

De oorsprong van het kunstwerk | Martin Heidegger | ISBN 9789085067573

Over de vriendschap | Michael de Montaigne | ISBN 9789085067566



€ 8,95

## Kleine Klassieken

« De Kleine klassieken verzamelt korte, toegankelijke teksten van de grootste filosofen over heldere thema's. Dit najaar laat Seneca zijn licht schijnen over geluk, houdt Montaigne zich bezig met de vriendschap, beschouwt Heidegger de kunst en onderzoekt Sartre de rol van emotie bij onze ervaring van de werkelijkheid. »

Boom | [www.uitgeverijboom.nl](http://www.uitgeverijboom.nl)



## Document Diensten Centrum de Uithof

### Wij kunnen het volgende voor u produceren:

- Print- en kopieerwerk van visitekaartje t/m A3
- Posters van A2 t/m A0
- Promotieel printwerk;
  - Gepersonaliseerde mailings
  - Gepersonaliseerde kalenders
  - Bedrukte t-shirts & buttons
- Produceren van readers
- Allerlei vormen van nabewerking

### Waar vindt u ons:

Hugo Kruytgebouw  
Padualaan 8, kamer W 003  
3584 CH Utrecht

telefoon: 030 253 35 41  
e-mail : [ddcu@ddcu.nl](mailto:ddcu@ddcu.nl)

